

22.12.2022

Määräys SÄHKE2-määräyksen kumoamisesta

Määräyksen säädöserusta ja tausta

Kansallisarkiston SÄHKE2-määräys (Sähköisten asiakirjallisten tietojen käsittely, hallinta ja säilyttäminen, AL/9815/07.01.01.00/2008) tuli voimaan 1.1.2009. Määräys on annettu arkistolain (831/1994) 8, 11, 13, 14 ja 16 §:n ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 22 § 1. mom. nojalla. Lisäksi Kansallisarkisto on antanut SÄHKE2:sta täydentävän määräyksen/ohjeen SÄHKE2-vaatimusten mukainen hävitysesitys ja sen tietosisältö (12.3.2012, AL/9815/07.01.01.00/2008), jonka voimassaolo on päättynyt 31.12.2014.

Keskeinen peruste määräyksen kumoamiselle on SÄHKE2-määräyksen kohdentuminen erityisesti asianhallintaan ja rekisteröintiin. Lainsäädännön muutokset ovat vaikuttaneet julkisen hallinnon tiedonhallinnan normi- ja informaatio-ohjauksen ohjausvastuisiin. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (tiedonhallintalaki, 906/2019) mukaisesti asianhallinnan toteuttamista edistää ja arvioi Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta, joka antaa muun muassa asianhallintaa, rekisteröintiä sekä säilytysaikojen määrittelyä koskevia suosituksia.

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 22 § on kumottu tiedonhallintalailla. Sinänsä arkistolain kohdat, joihin SÄHKE2-määräyksen antaminen on perustunut, ovat edelleen voimassa. Näiltä osin on kuitenkin huomattava, että erityisesti arkistolain 16 §:ssä arkistolaitokselle annettu toimivalta antaa valtion viranomaisille määräyksiä asiakirjojen rekisteröinnistä on ristiriidassa tiedonhallintalaissa säädettyjen tiedonhallintalautakunnan tehtävien kanssa. Uusi arkistolaki on astumassa voimaan vuonna 2023 tai 2024. Kansallisarkiston normi- ja informaatio-ohjaus kohdentuu jatkossa arkistointiin ja arkistoinnin edellytyksiin tiedon elinkaaren aikana.

Keskeiset muutokset nykytilaan

SÄHKE2-määräyksen¹ tavoitteena on ollut tarjota julkisen hallinnon organisaatioille reunaehdot ja vaatimuksia tiedon käsittelyprosessien sähköistämiseksi ja sähköiselle säilyttämiseksi. Sen vaatimukset ovat olleet sitovia pysyvästi säilytettävien tietojen säilyttämiseksi yksinomaan sähköisessä muodossa eli sähköiselle arkistoinnille. Määräyksen merkitys on kuitenkin vähentynyt Kansallisarkiston strategisten linjausten ja arvonmääritys- ja seurantapolitiikassa kuvattujen tavoitteiden sekä tiedonhallintalain 19 §:ssä säädettyjen vaatimusten myötä. Sähköinen muoto on nykyään ensisijainen tapa arkistoida eikä enää edellytä SÄHKE-määräyksen noudattamista.

SÄHKE2-määräyksen sisältämät vaatimukset eivät jatkossa velvoita viranomaisia heidän suunnitellessaan ja kehittäessään tiedonhallintaa. On kuitenkin huomattava, että asianhallinnassa tulee noudattaa esimerkiksi hallintoasioiden käsittelyä, asiarekisteriä, tietoturvaa, tietosuojaa, julkisuutta ja salassapitoa sekä säilytystarpeen määrittelyä koskevia säädöksiä. Asiarekisteristä ja

¹ SÄHKE1 (Asiankäsittelyjärjestelmiin sisältyvien pysyvästi säilytettävien asiakirjallisten tietojen säilyttäminen yksinomaan sähköisessä muodossa, KA 1486/40/2005)

22.12.2022

asiankäsittelyn metatiedoista säädetään tiedonhallintalaissa ja tiedonhallintalautakunta on antanut niistä suosituksen.

SÄHKE2 on tuettu siirtorakenne Kansallisarkistoon. Kun digitaalisia aineistoja siirretään Kansallisarkistoon, noudatetaan Kansallisarkiston voimassa olevia siirto-ohjeita ja ohjeita säilytykseen hyväksyttävistä tiedostomuodoista. Nämä vaatimukset on tarpeen huomioida myös asianhallintaa suunniteltaessa ja kehitettäessä. SÄHKE2-määräyksen arkistointia koskevat sisällöt sisällytetään muuhun Kansallisarkiston normi- ja informaatio-ohjaukseen.

SÄHKE2:n käytäntöjä voi hyödyntää myös määräyksen voimassaolon päättymisen jälkeen. Kansallisarkisto tukee jatkossa SÄHKE2-mukaisen toimintamallin hyödyntämistä sekä aineistojen arkistosiirtoja viestinnällä, ohjeilla ja suosituksilla. Tämä on tarpeen, sillä SÄHKE2-määräyksen sisältämät määräykset ovat vakiintuneet julkiseen hallintoon ja SÄHKE2:n mukaan toteutettuja tietojärjestelmiä on laajasti käytössä.

SÄHKE2-määräys sekä sitä täydentävä määräys SÄHKE2-vaatimusten mukaisesta hävitysesityksestä ja sen tietosisällöstä sisälsivät linjaukset käsittelyprosessin (asian ja toimenpiteiden) sekä asiakirjojen metatietojen (rekisteröintitietojen) ja niin kutsuttujen hävittämisluekoiden arkistollisesta arvosta.

Linjauksen mukaan rekisteröintitiedot tuhoetaan, mikäli asialla ei ole pysyvästi säilytettäviä asiakirjoja. Linjaus on kategorinen, ja sitä on tarve arvioida uudelleen johtuen eräistä Kansallisarkiston arvonnääritys- ja seurantapolitiikan linjauksista sekä muun muassa julkishallinnon rekisteröintivelvoitteiden laajenemisesta.

Asiankäsittelyn rekisteröintitietojen arvonnääritys tehdään jatkossa tehtäväkohtaisesti seurantapäätösten² yhteydessä arvonnääritys- ja seurantapolitiikan linjausten mukaisesti. Hävitysluekoiden ja tuhoamista koskevien tietojen arkistollista arvoa arvioidaan uudelleen tiedonhallintaa koskevan yleispäätöksen antamisen yhteydessä. Siihen saakka noudatetaan tehtäväkohtaisia seurantapäätöksiä.

Arkistoinnin metatiedoista käydyssä keskustelussa on tullut esille tarve erottaa toisistaan asiarekisterin arkistoitavat rekisteröintitiedot sekä arkistoinnin metatiedot/kuvailutiedot, joita voidaan tarpeen vaatiessa täydentää vielä siinä vaiheessa, kun aineistoja siirretään Kansallisarkistoon.

SÄHKE2-määräyksen tausta ja nykytila

SÄHKE2:n metatietomalli ja toimintatapa ovat julkishallinnon tiedonhallinnassa yleisesti käytössä erityisesti asianhallintaratkaisuihin. SÄHKE2 on laaja koonti tätä aihealuetta koskevista vaatimuksista sekä ohjeistus niiden sovittamiseksi yhteen. Sen taustalla ovat:

- asiakirjahallinnan standardit (muun muassa SFS-ISO 23081-1 ja 2, SFS-ISO 15489-1, SFS-ISO 5914, MoReq2)
- lainsäädännön hallinnollisten asioiden ja viranomaisen asiakirjojen käsittelylle asettamat vaatimukset

² Tehtäväkohtaisella seurantapäätöksellä tarkoitetaan tehtävän tai tehtäväkokonaisuuden ja sen hoitamisen tuloksena muodostuvien tietoaineistojen arvonnärittämistä päätöksessä, jonka Kansallisarkisto antaa arkistonmuodostajalle tai tiedonhallintayksikölle esityksestä.

22.12.2022

- o arkistolaki (831/1994)
- o laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)
- o sekä muun muassa hallintolain (434/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) ja henkilötietolain (523/1999) vaatimukset

- julkisen hallinnon rekisteröintikäytännöt

Tietosisältöön liittyvien metatietojen lisäksi arkistoinnin ja tiedon myöhemmän hyödynnettävyyden näkökulmasta SÄHKE2:ssa on tärkeää:

- asiakirjallisen tiedon liittäminen metatiedon avulla sen alkuperää, ymmärrettävyyttä ja todistusvoimaisuutta tukevaan viitekehykseen
- tiedon säilytysarvon ja säilytysaikojen määrittely
- käyttörajoitusten hallinta
- eri elinkaaren vaiheessa olevien tietojen erottaminen toisistaan
- tiedon siirtäminen arkistoon määritellyssä SÄHKE2-siirtorakenteessa.

SÄHKE2:n määritykset ovat tietojärjestelmäriippumattomia. Niissä ei oteta kantaa tietojärjestelmäarkkitehtuuriin ja teknisiin ratkaisuihin tai esitetä vaatimusmäärittelyjä. Soveltaja on määritellyt, miten SÄHKE2:n edellyttämät toiminnallisuudet toteutetaan ja miten se SÄHKE2:n sisältöä omassa toiminnassaan soveltaa.

SÄHKE2-tuotesertifiointi ja SÄHKE2-sertifiointikriteerien ylläpito

Kansallisarkisto luopui vuonna 2022 SÄHKE2-tuotesertifiointin taustalla olevien sertifiointikriteerien kehittämisestä ja ylläpidosta (KA/854/07.01.01.00/2022 SÄHKE2-sertifiointikriteerien ylläpidosta luopuminen).

SÄHKE2-sertifikaatti on ollut haettavissa erikseen eAMS-tietojärjestelmälle (tiedonohjausjärjestelmä), operatiiviselle tietojärjestelmälle ja säilytysjärjestelmälle.

Tuotesertifiointin tavoitteena on ollut antaa julkishallinnon organisaatiolle luotettava ja testattu tieto siitä, että tietojärjestelmässä on SÄHKE2:n edellyttämät ominaisuudet. SÄHKE2-tuotesertifikaattia on hakenut tietojärjestelmätoimittaja. Sertifiointi on todentanut, että tietojärjestelmä (tuote) täyttää määrätty SÄHKE2-vaatimukset. Hyödyntäjän (julkishallinnon organisaatio) ei ole sertifiointimenettelyn ansiosta tarvinnut huolehtia näiden SÄHKE2-vaatimusten toteutumisesta järjestelmähankkeessaan

Kansallisarkiston rooli sertifiointimenettelyssä on rajautunut siihen, että Kansallisarkisto on kehittänyt ja ylläpitänyt SÄHKE2-määräykseen perustuvia sertifiointikriteereitä.

Kansallisarkiston luovuttua kriteeristöjen ylläpidosta niiden hallinnan otti vastuulleen Inspecta Sertifiointi Oy, jolla on SÄHKE2-sertifiointeihin Finasin (Finnish Accreditation Service) myöntämä akkreditointi. Inspecta Sertifiointi Oy on toiminut ainoana sertifiointitahona vuodesta 2012. Menettelyllä se haluaa turvata jatkuvuuden ja riittävät siirtymäajat kaikkien toimijoiden näkökulmista.

SÄHKÖISESTI ALLEKIRJOITETTU

22.12.2022 Haukkoavaara Vili Palvelualuejohtaja vs.